

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg; Ds. L.W. van der Meij, Alphen a.d. Rijn; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Slidrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Zeist; Ds. P. van Zonneveld, Driebergen; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Maar wij zien Jezus, met heerlijkheid en eer bekroond.

Hebr. 2 : 9a.

Nadat Christus in de staat van Zijn vernedering alle trappen is afgedaald, tot en met de nederdaling ter hel, begint met Zijn opstanding de staat van Zijn verhoging. En ook in deze staat zal Hij alle trappen bestijgen. De opstanding uit de dood is de eerste en de laatste zal zijn: Zijn wederkomst op de wolken om te oordelen de levenden en de doden. En tussen Zijn opstanding en Zijn wederkomst liggen de twee trappen van Zijn hemelvaart en Zijn zitten aan de rechterhand van Zijn Vader. Welnu: daarvan spreekt bovenstaande tekst: "Maar wij zien Jezus, met eer en heerlijkheid gekroond". Daar is heel wat aan voorafgegaan. Vanuit de hemel was de Zoon van God gedaald om in de gestalte van een dienstknecht op deze gevloekte aarde te lijden en te strijden. En het is een ontzaglijke worsteling geweest. Een strijd tegen alle helle machten samen. En dan: geen zonde gekend noch gedaan, maar tot zonde gemaakt. Onder de vloek Gods. Een ziel, bedroefd tot de dood toe. Bloed zweten, helle-angst.

Maar de Held, bij Wien God hulp heeft besteld, de Leeuw uit Juda's stam, is in de strijd niet bezwaken. Op een heerlijke, goddelijke wijze heeft Hij de zege bevochten. Aan het kruis heeft Hij gezegevierd: Het is volbracht! Toen het scheen, dat alles verloren was, bleek alles gewonnen. Daarom moest het Pasen worden: het goddelijke zegel onder het volbrachte werk van de Zoon.

En nu is de weg-terug, de weg naar de hemel gebaad. Op de hemelvaartsdag mag Jezus Zijn zegetocht houden in het hemels Jeruzalem. Hemelvaart is toch allereerst het kroningsfeest van de Overwinnaar in de strijd tegen satan, zonde en dood, zodat nu getuigd kan worden: wij zien Jezus, met heerlijkheid en eer gekroond. Hij heeft een Naam ontvangen, welke boven alle naam is, opdat in de naam van Jezus zich zou buigen alle knie dergenen, die in de hemel en die op de aarde, en die onder de aarde zijn. En alle tong zou belijden, dat Jezus Christus de Heere zij, tot heerlijkheid Gods, des Vaders. Wat zal er een blijdschap zijn geweest in de hemel, toen de Zoon van God er als Overwinnaar terugkeerde en met heerlijkheid en eer werd bekroond. Toen Hij is verhoogd aan de rechterhand der Majesteit in de hoogste hemelen. Toen de psalm in vervulling ging: "Heft uw hoofden op, gij poorten, en verheft u, gij eeuwige deuren, opdat de Koning der ere inga. Wie is de Koning der ere? De Heere, sterk en geweldig, de Heere, geweldig in de strijd".

De engelen hebben gezongen. De gezaligden eveneens. God vaart op met gejuich! En dan de ontmoeting tussen God de Vader en God de Zoon. . . .

"Wij zien Jezus, met heerlijkheid en eer gekroond".

Dat "zien" is een zien met het oog des geloofs. Niet met het natuurlijk oog. O nee! Van nature hebben wij wel oog voor wat op aarde groot is, voor de "heerlijkheid" van wat ijdel is en wat vergaat. Maar wij hebben geen oog en nog minder hart voor de heerlijkheid en eer, waarmee Jezus is gekroond.

Om die heerlijkheid te kunnen zien, moeten wij onze eigen heerlijkheid en eer verliezen,

afgebroken worden in onszelf en al het onze, het van God verliezen en daarom met een verslagen hart dorsten naar God, naar vrede en verzoening. Want alleen in die weg krijgen wij Christus nodig als Borg, als Overwinnaar van satan, zonde en wereld, Die met heerlijkheid en eer is gekroond. Wat is Gods genade rijk, als we met een door Gods Geest verlicht oog mogen zien, op het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt, maar dan op de Heere der heerlijkheid. Als we mogen zien: Jezus, met heerlijkheid en eer gekroond.

Dan is er blijdschap in het hart van Gods kind om de Glorie van de grote Overwinnaar in die ontzaglijke strijd. De kerk "gunt" haar Koning de erekroon toch zo van harte. Het is misschien erg menselijk uitgedrukt, maar hoe moet het dan anders? Er zijn toch ogenblikken (en het zijn, denk ik, de beste), waarin het Gods kind niet allereerst gaat om eigen genieting, om eigen zaligheid, maar om de eer en verheerlijking van God en van Zijn Christus. En wat is het toch goed en zalig, om de kroon der ere te zien schitteren op het hoofd van Jezus-Triumfator!

Ziet u niet meer, hoe het moet? De zondelust benauwt u. De strikken der wereld omspannen u. De boeien van satan knellen. En al uw pogingen om er verandering in te brengen, mislukken. "Ik red het nooit in deze strijd", zo klaagt u. O, het is waar! U redt het nooit. Maar sla dan eens het oog naar boven! Daar is Jezus, de Heere, sterk en geweldig in de strijd. Hij wil voor de machteloze en krachteloze en moedeloze een Held der hulpe zijn, aan armen, uit genâ, Zijn hulpe ter verlossing tonen.

O, zo dikwijls zondaren worden gered van de dood, gevangenen in vrijheid worden gevoerd, satans rijk wordt verstoord, even dikwijls zien wij Jezus, met heerlijkheid en eer gekroond, want het is alles Zijn werk, Zijn macht, Zijn ontferming.

"Wij zien Jezus, met heerlijkheid en eer gekroond". Waarvoor zouden Zijn onderdanen nog hebben te vrezen? Wat zou het leven van Gods kind toch minder krampachtig zijn, onbevanger, kinderlijker, als dat zien op Jezus, gekroond met heerlijkheid en eer, meer beoefend werd. Ook deze klacht vraagt om bekering!

Tenslotte: onbekeerde, kus toch de Zoon, opdat Hij niet toorne, en gij op de weg zoudt vergaan, wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden!

Ds. M. Vlietstra.

Van de administratie

Aan giften of overbetalingen ontvingen we deze keer f 210,— en aan nagiften voor de ontmoetingsdag f 35,—. We konden ook 7 nieuwe abonnees noteren, waarvan een viertal opgegeven werd door een vader, die zijn kinderen een abonnement voor een jaar gaf. Voor alles weer hartelijk dank en wat het laatste betreft ter navolging voor ouders, van wie de kinderen nog geen abonnee op ons blad zijn.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de Redactie

Eens per jaar worden de boeken en bescheiden van onze administrateur-penningmeester, br. A. Beukers, nagezien. Van het begin af is br. Beukers aan ons blad verbonden, eerst als rechterhand van br.

Van der Lee en al sinds enige jaren als bestuurslid van onze stichting, waarvan alle activiteit uitgaat, zoals het uitgeven van een blad en het houden van ontmoetingsdagen. Er is veel administratie en ook veel financiële zorg aan verbonden. De wijze waarop br. Beukers de zaken behartigt is voorbeeldig. Ook deze keer werd alles in goede orde bevonden. Wel werkte de stichting in 1987 met verlies, die hieraan te danken was, dat we in dat jaar meer pagina's van ons blad gevuld hadden dan de limiet die het bestuur gesteld had. De grens was overschreden ten gerieve van onze lezers. Maar het blijkt dat we in dit opzicht wat voorzigtiger moeten zijn. Gelukkig zijn we niet in de financiële problemen gekomen, maar de uitgaven moeten ook verantwoord zijn. Intussen willen we onze lezers bedanken voor het zorgen voor de financiële middelen via het abonnementsgeld en giften en de collecten op de ontmoetingsdagen of hoe ook. En we willen br. Beukers hartelijk bedanken voor zijn spontane en voortreffelijke medewerking als administrateur-penningmeester. Ik hoop dat de Heere hem nog vele jaren in staat stelt om deze arbeid met liefde te verrichten en dat er velen zijn die het hem moeilijk maken door betalingen en opgaven van nieuwe abonnees enz.

B.

In memoriam

Dominee Hendrik van Leeuwen is niet meer. Woensdag 4 mei is hij gegaan de weg van alle vlees. 't Was zes dagen voor zijn 82ste verjaardag. Maandag 2 mei werden in Meerkerk afspraken gemaakt om hem op 10 mei te feliciteren. Gods weg was anders..... Vanaf 27 oktober 1940 mocht hij dienaar des Woords, gezant van Christus' wege zijn. Een achttal gemeenten heeft hij mogen dienen, en met de gaven door zijn Zender hem gegeven. Hij werkte in de wijngaard van de Heere niet luidruchtig. Hij zocht ook niet zichzelf. Het woord van 1 Korinthe 15 : 10 c: "doch niet ik, maar de genade Gods, die met mij is", waarover hij sprak ter gelegenheid van zijn 25-jarig ambtsjubileum, wees heen naar de Heere alleen. Heftigheid werd bij hem niet gevonden, wel deftigheid. Zijn weg door het kerkelijke leven kenmerkte zich door eenvoud en oprechtheid.

Voor velen is hij tot zegen geweest. Ik herinner mij hoe hij met verheuging van het hart zei, dat iemand naar hem toe was gekomen om te vertellen: "dominee —, toen, vele jaren geleden, in die plaats, u preekte over...., en dat woord ben ik nooit meer kwijtgeraakt, daar lag het begin". Zo licht de Heere soms een tipje van de sluier op ter bemoediging van Zijn dienstknechten. Dan stamelt de dienstknecht in verwondering Paulus na: "mijn blijdschap en kroon". In de kring van Bewaar het Pand was hij een geliefde vriend en broeder. Vele malen heeft hij gesproken op de ontmoetingsdagen. Vele artikelen in ons blad kwamen van zijn hand. Zelfs tot het laatst van zijn leven gaf hij zijn bijdrage. We herinneren ons zijn serie over de Dordtse Leerregels. Hoe sprak daaruit zijn liefde tot de waarheid. Daarom gaf hij ook vanaf de oprichting zijn steun aan Bewaar het Pand. Neen — niet terwille van verdeeldheid, maar om wille van de eenheid. Zijn begeerte was dat onze kerken bewaard zouden blijven bij de oude Gereformeerde beginselen. De liefde tot de waarheid, Gods

waarheid, de liefde tot onze kerken dreven hem daartoe. Dat laatste onderstrepen we. Van Leeuwen was geen kerkistisch mens. Hij keek graag over kerkmuren heen en zag ook daar Gods werk. Maar kerkbesef kende hij wel. Hoe lief had hij onze kerken. Het wel en wee daarvan ging hem zeer ter harte. 31 december 1986 preekte hij voor het laatst, en wel in Culemborg. Drang tot en begeerte naar het kanselwerk is een zaak die de Heere Zelf in het hart van Zijn dienstknechten heeft gelegd. De Heere gaf hem echter de genade om ook dat werk los te laten. Van toen aan zat hij 's zondags in de kerk van Driebergen. Mentaal ging hij sterk achteruit. Tijden van geestelijke duisternis, en van bestrijding en aanvechting kwamen er. Toch was het vele malen dat hij uit het diepe dal uitgetrokken werd. Die verandering was dan op zijn gezicht te zien. Dan straalde zijn gelaat. De kerkdiensten en de Avondmaalszondagen werden oases. Zijn ziel werd verkwikt. Zondag 10 april kwam hij voor het laatst in Gods huis, en zondag 1 mei luisterde hij nog thuis via de kerktelefoon. Het woord "Zie, het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt", als uitgangspunt voor de bespreking van zondag 23 van de Heidelbergse catechismus, was voor hem tot rijke vertroosting.

Woensdagmorgen 4 mei zaten we aan zijn bed in het Zeisterziekenhuis, niet wetend dat hij twee uur later zou sterven. En nu denk ik aan zijn toespraak op de ontmoetingsdag te Sliedrecht op 25 april 1981. Hij sprak toen over geloofsbeoefening, hoe deze wordt belemmerd, beleefd en bewerkt. Onze broeder kon niet sterven op dat wat geweest was, ook niet op het dienstknecht van de Heere zijn. Duidelijk sprak hij uit dat hij het alleen moest hebben van 's Heeren liefde en trouw. Die beide, die eenzijdige liefde in Christus Jezus, en die trouw, waardoor de Heere niet laat varen het werk dat Zijn hand begon, dat nu was zijn enige hoop en verwachting. Daarom lazen we de woorden uit Klaagliederen 3: "Het is goed, dat men hope, en stille zij op het heil des Heeren". En zijn geloofsreflex daarop was: "Uit de diepten roep ik tot U, o HEERE!"

Onze broeder is niet meer. Hij is ingegaan in het hemelse Kanaän. De Heere Zelf baande het pad door de doodsjordaan. Dat pad dat gebaad is door de Hogepriester Jezus Christus. Ziende op die overste Leidsman en Voleinder des geloofs, Die trouwe houdt tot in der eeuwigheid, is hij gekomen op de andere oever om zanger te zijn aan de glazen zee.

Een aarden vat is gebroken. Maar de schat is gebleven. Nog wordt gepredikt de Parel van grote waarde, het Evangelie van Jezus Christus, de boodschap van genade, dat goddelozen om niet worden gerechtvaardigd, vijanden om niet met God verzoend worden.

We danken de Heere, de Koning der Kerk, dat die boodschap zovele jaren uit de mond van ds. Van Leeuwen heeft mogen klinken. Hij was gave Gods aan de kerk hier beneden. Gezonden vanwege de rommelende ingewanden van Gods barmhartigheid jegens zondaren. Als bewijs dat er bij de Heere goedertieren gedachten zijn, gedachten des vredes en niet des kwaads.

We denken aan mevrouw Van Leeuwen. In heel het huwelijksleven heeft zij haar man terzijde gestaan bij zijn ambtelijk werk, en dat met de liefde van haar hart voor de zaak des Heeren. Het is gebedsverhoring, een wonder van de Heere geweest dat zij niet vóór haar man is heengegaan. De Heere gaf het leven, de kracht en sterkte om voor hem te zorgen tot het laatste toe. De Heere vertrooste haar zeer. Ook de kinderen Van Leeuwen.

Hier beneden is een bidder en een prediker minder. Daar boven is een zanger meer. God heeft Zijn werk afgemaakt. Een verloren Adamskind verzoend door de voldoening van Jezus Christus, hersteld door de Heilige Geest zingend voor de troon van God en voor het Lam.

De strijdende kerk bidt nu: ach Heere, wanneer.....

Driebergen

ds. v.Z.

Begravenis van ds. H. van Leeuwen

In aansluiting op het bovenstaande artikel van ds. Van Zonneveld willen we hier laten volgen een verslag van de begravenis van

onze overleden vriend te Driebergen op zaterdag 7 mei 1988.

De kerk aan de Oranjelaan was geheel bezet, toen de familie Van Leeuwen tegen elf uur binnenkwam en de kist een plaats kreeg voor de kansel, die hij menigmaal beklommen had voor de bediening van Gods Woord. Dat was een plechtig ogenblik. De gedachten kunnen zich vermenigvuldigen.

Ds. Van Zonneveld liet zingen Ps 25 : 7 en 8, las Openbaring 21 : 1 tot 4 en vs 22 tot hoofdstuk 22 : 5. Daarna ging hij voor in gebed.

Ds. Van Leeuwen is niet meer, aldus ds. Van Zonneveld. God nam hem weg, nog vrij onverwacht. Hij is gespaard voor veel lijden. Het werd eeuwigheid voor hem. De Heere was zijn enige verwachting. Hij kon de doodsjordaan door, omdat de Heere niet laat varen het werk Zijner handen.

Het is door de zonde donker geworden op de aarde. Van nature leven wij allen in de duisternis. Johannes op Patmos zag het nieuwe Jeruzalem. Ds. Van Leeuwen is vanwege de dood van de Middelaar ingegaan in dat Jeruzalem.

De Heere maakte het duister tot licht. Er zijn nachten van beproeving, van verberging van Gods aangezicht, die bitterder dan de dood is. In de volheid des tijds kwam Christus in de duisternis. Hij is het licht der wereld.

Ds. Van Leeuwen is ingegaan daar waar geen nacht is. We mogen door geopende vensters zien. Ds. Van Leeuwen is verlost. Hij is thuis. Daar is geen duisternis meer. De Heere is geen land van uiterste duisternis voor ds. Van Leeuwen geweest. Het is alleen genade, verkiezende genade. Er is geen nacht meer voor allen die in het boek des levens staan.

Ds. Van Zonneveld spreekt nog woorden van troost tot mevr. Van Leeuwen en de verdere familie. Hij herinnert aan de laatste woorden van de overledene en laat dan zingen Ps. 97 : 7.

Hierna komt aan het woord ds. B. van der Heiden van Woerden, een schoonzoon van de overledene. Hij leest Lukas 16 : 19 en volgende verzen en spreekt na een inleidend woord over: *de bedelaar stierf*. Hij past dat toe op zijn overleden schoonvader. De bedelaar had geen vrienden. Die had de overledene wel, maar toch is er overeenkomst: hij was een bedelaar, lag voor de poort, begeerde de kruinkens van de tafel. Deze drie gedachten werkte ds. Van der Heiden in het kort toepasselijk uit. Nu is de overledene ingegaan in het binnenste heiligdom. De Zon is voor eeuwig opgegaan. Vervolgens spreekt ds. Van der Heiden op een treffende wijze zijn schoonmoeder en de andere familieleden aan. Hij laat zingen Ps. 102 : 11.

Daarna spreken we zelf kort namens vrienden van Bewaar het Pand. Deze naam voor ons blad heeft ds. Van Leeuwen voorgesteld. Hij heeft veel in ons blad geschreven en op onze ontmoetingsdagen gesproken. Hij heeft onder ons een gewaardeerde plaats ingenomen. De Heere had veel in ds. Van Leeuwen gegeven. Hij heeft hem nu opgenomen in heerlijkheid. Er is stof om te getuigen de Naam des HEEREN zij geloofd. We zingen Ps. 68 : 17.

Ds. H.C. van der Ent spreekt namens eigen gemeente Elburg en de andere gemeenten, die ds. Van Leeuwen heeft mogen dienen. Zijn uitgangspunt is Ps. 34 : 20: Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, maar uit alle die redt hem de HEERE. Rechtvaardig is niemand in zichzelf, alleen in Christus, de Rechtvaardige. Ds. Van Leeuwen heeft vele tegenspoeden gehad in zijn gezinsleven en op ander gebied. De Heere redde uit al die tegenspoeden. Dat is nu gebeurd. Ds. Van Leeuwen is zichzelf kwijt, een zondige wereld, alle schuld enz. Was ds. Van Leeuwen het waard? Er is geen waarde in de mens. Alleen in Christus. Alle tegenspoeden waren Zijn deel. Hij werd niet gered. Hij werd verlaten, opdat ds. Van Leeuwen en vele anderen gered zouden kunnen worden. De redding die de Heere geeft is een volkomen verlossing. Ds. Van der Ent spreekt de familie aan en laat zingen Ps. 34 : 9.

Tenslotte komt ds. A. van Heteren aan het woord namens de Gereformeerde Bijbelstichting. Ds. Van Leeuwen had een grote inbreng in het bestuur. De arbeid voor de stichting had de liefde van zijn hart. Hij had daar ingang omdat hij echt een bedelaar was. Hij heeft vijandschap moeten verduren.

Vijanden waren de satan, de wereld en zijn eigen hart. Hij had in zichzelf geen kracht, maar de Heere maakte het wel. We zingen Ps. 89 : 8.

Ds. Van Zonneveld eindigt met gebed.

We staan allen op als de kist wordt uitgedragen en de familie de baar volgt. Ook de schare verlaat het kerkgebouw. Velen gaan lopend of met een vervoersmiddel naar de begraafplaats.

Nadat de kist in het graf is neergelaten sprak ds. Van Zonneveld over de zalige doden, die in de Heere sterven. Hij leest de twaalf artikelen en laat zingen Ps 73 : 13: Wien heb ik nevens U omhoog...

Daarna maken velen van de gelegenheid gebruik om de familie in de aula te condoleren. Later is de familie nog met anderen in de vergaderzaal van de kerk. Daar sluit ds. Van Zonneveld deze plechtigheid af met schriftlezing en gebed. We krijgen koffie en kunnen een broodje gebruiken. Allen gaan tenslotte heen, ook de familie Van Leeuwen. Het moet voor hen wel eenzaam zijn geworden nu ds. Van Leeuwen niet meer onder hen verkeert. Maar als we terugzien op deze dag dan moeten we zeggen dat de Heere alles op deze dag welgemaakt heeft. Het was prachtig weer en wat veel belangrijker is: De Heere liet nog woorden spreken van troost en bemoediging en de God van ds. Van Leeuwen kan het ook met de achterblijvenden wel maken. Er werd een Koningskind begraven. Er is een bidder op aarde minder, maar er is in de hemel een danker bijgekomen, die meezingt: door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen.

B.

Ontmoetingsdag te Kampen

De datum van deze ontmoetingsdag is nader vastgesteld op D.V. zaterdag 10 september a.s. Het bleek namelijk, dat de scholen in het noorden van ons land op 20 augustus nog volop in de vacaties zitten. Dat betekent dus dat velen daar nog met vakantie zullen zijn, waardoor zij niet in de gelegenheid zullen zijn om naar Kampen te gaan. Dat zou zeer zijn te betreuren, temeer omdat bij het organiseren van een ontmoetingsdag te Kampen op de voorgrond staat, dat dan ook onze mensen uit het noorden kunnen komen. Bij het bepalen van de datum moet met allerlei factoren rekening worden gehouden. We kunnen ook niet samenkomen op een zaterdag, waarop andere belangrijke vergaderingen worden gehouden, die mensen uit onze kring graag willen bezoeken. Het bestuur van Bewaar het Pand koos daarom zaterdag 10 september a.s. als datum waarop D.V. de ontmoetingsdag te Kampen zal worden gehouden. Het bestuur nam deze beslissing in de verwachting dat we velen uit het noorden zullen kunnen begroeten.

We kunnen nu ook de namen van de sprekers, die aangezocht zijn noemen. In de morgensamenkomst zullen volgens het programma spreken de predikanten Blom, Vlietstra en Hoefnagel en in de middagsamenkomst de predikanten Boogaard, Van der Ent en Bouw.

Kampen is ook van het zuiden gemakkelijk te bereiken en daarom hopen we dat er ook weer velen uit het zuidelijk gedeelte van ons land zullen komen naar het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente, dat welwillend op nieuw ter beschikking is gesteld.

Op deze wijze is Kampen een verzamelpunt en hebben we een getuigenis dat er in het hele land vele vrienden en vriendinnen van Bewaar het Pand worden gevonden.

We willen er nog op wijzen, dat er naar gestreefd zal worden, dat de middagpauze van 12 tot 2 uur 's middags duurt. De sprekers zijn gehouden aan de tijd die voor hen beschikbaar is. Dan kan ook de middagsamenkomst om ongeveer 4 uur gesloten worden.

Dus: tot ziens D.V. te Kampen op 10 september a.s. om half 11 v.m.

B.

De Paaskerk na de opstanding

1.

Samenvatting toespraak van Ds. de Romph tijdens de Bewaar het Panddag te Sliedrecht.

Op Pasen is de overwinning behaald. We heb-

ben nog maar kort geleden herdacht, hoe Christus de dood is ingegaan, maar Hij is in de dood niet gebleven maar is ten derde dage weer opgestaan. En in Zijn dood en bloedstorting heeft Hij de volle prijs der zonde betaald voor het aangezicht van Zijn Vader en Hij heeft aan de gerechtigheid Zijns Vaders volkomen genoegdoening geschonken. De schuld was betaald, de zonde verzoend en een eeuwige gerechtigheid heeft Hij aangebracht. Triomferend is Hij uit dood en graf verreezen en Hij heeft al Zijn vijanden onder Zijn voeten gelegd en Hij heeft het eeuwige, onveranderlijke leven voor al de Zijnen aan het licht gebracht.

En in Zijn overwinning heeft Christus een genadevolheid tot stand gebracht. Hij heeft de dood achtergelaten in het graf en is tot een nieuw leven opgestaan. En Hij deed dat niet voor Zichzelf, want Hij was reeds de eeuwige Zoon van God, maar Hij deed dit voor al de uitverkorenen Gods. Hij heeft dit tot stand gebracht om een volk zalig te maken van al hun zonden. Hij is Overwinnaar, maar Hij doet ook in Zijn overwinning delen. Hij is opgestaan, niet alleen dat Hij daardoor de zonde en de dood overwonnen heeft, maar ook opdat Hij ons de gerechtigheid, die Hij door Zijn dood verworven heeft, kon deelachtig maken.

Hij is de Levensbron en allen nu die aangesloten zijn op deze Levensbron ontvangen het leven uit Hem. Er is een volheid van genade tot stand gebracht door het werk van de Heere Jezus, maar de kerk op Pasen is nog zo bevangen door duisternis en ongeloof. En zijn nog zoveel belemmeringen, die op die dag overwonnen moeten worden. Er is nog zoveel onverstand en onkunde, zoveel blindheid en zwakheid bij Zijn volgelingen. De discipelen en discipelinnen worden nog door zoveel naar beneden getrokken. Er zijn nog zoveel doodsbanden en krachten, waarvan ze verlost moeten worden. De Herder is geslagen en de kudde verstrooid, maar de Herder zoekt Zijn schapen op en Hij brengt ze tot die blijde zekerheid van de opstanding uit de doden.

Na Zijn opstanding treft de opgestane Levensvorst een grote verscheidenheid aan onder de Zijnen. Het waren bange en moeilijke uren geweest voor al degenen die Hem lief hadden. Ze hadden zich allen aan Hem geërgerd. Ze waren allen gevlucht. Ach, wat is een kudde zonder herder? Neem de herder wegen de schapen zijn aan hun lot overgelaten. We zien het op de morgen van de opstanding. Ze zijn her en der uit elkaar geslagen. Wat een verscheidenheid treffen we aan onder die eerste mannen en vrouwen, discipelen en discipelinnen na Pasen. Daar is een Petrus en een Johannes, een Maria Magdalena en de andere Maria, ook Thomas. De rotsman staat naast de twijfelaar; de rustige naast de bewegelijke; de verzekerde naast de bekommerde. Maar één ding hebben allen gemeen. Ze moeten allen verlost worden van hun ongeloof en kleingeloof en zwakgeloof. Nu is dit het schone in de geschiedenis van de opstanding, dat de opgestane Levensvorst hen allen weet te vinden. Dan moet hij elk weer op een aparte wijze benaderen. Hij moet een Petrus anders benaderen dan een Maria Magdalena. Dan heeft Hij aan Thomas meer werk dan aan een Johannes. Maar hierin komt de opstandingsheerlijkheid van Christus openbaar, dat Hij gesloten harten weet open te breken en dat Hij door dichte deuren en gesloten vensters weet binnen te dringen. Hij weet ze allen te brengen tot het geloof in Zijn opstandingsheerlijkheid.

Het is een bont gezelschap, dat Christus na Zijn opstanding aantreft. Maar wat vertonen deze vertwijfelde en verslagen discipelen en discipelinnen treffend het beeld van Gods kerk in haar strijd en worstelingen. Wat komen we de gestalten tot vandaag aan de dag tegen in het leven van Gods kerk. We willen daar tot lering en onderwijzing bij staan. We letten daarbij op de verschillende personen in de Paaskerk na de opstanding, maar ook hoe de opgestane Levensvorst hen leidt tot de heerlijke wetenschap van Zijn overwinning.

(Wordt vervolgd)
Ds. De Romph.

Laus Deo 55.

Het zwaard boven zijn hals

Ontelbaar zijn de rampen die het menselijk leven belagen. Om maar te beginnen bij ons eigen lichaam. Calvijn noemt dat "een vergaderplaats van duizend ziekten". Zoveel ziektekiemen het in zich besloten houdt zoveel vormen van verderf draagt hij met zich mee. Ieder mens leidt een leven dat als het ware met de dood verbonden is. Verder wordt het lichaam nu eens bedreigd door koude dan weer door hitte.

Maar ook om hem heen dreigen gevaren: "even alsof er voortdurend een zwaard dreigend boven zijn hals hing". Gaat men aan boord van een schip: men is maar één stap van de dood verwijderd. Rijdt men te paard: "met het uitglijden van één poot komt uw leven in gevaar". Wandelt men door de straten van de stad: zoveel pannen als er op de daken zijn, aan evenveel gevaren bent u blootgesteld. IJzeren voorwerpen, wilde dieren, een giftige slang in een schoon schijnende tuin, gevaar van brand en verstikking in onze eigen woningen, hongersnood, plunderingen, openlijke geweldpleging: allemaal bedreigingen van ons leven waaraan wij zonder onderscheid zijn blootgesteld. En dan schrijft hij: "Moet de mens temidden van deze benauwingen niet allerellendigst zijn, daar hij in het leven als een halfdode angstig en beklemd ademt, even alsof er voortdurend een zwaard dreigend boven zijn hals hing?" Maar, zal iemand tegenwerpen, deze gevaren treffen in hun totaliteit nooit alle mensen tegelijk. Calvijn geeft dat toe. Maar waarom zouden ze óns niet kunnen overkomen? Waarom zouden wij er van verschoond blijven als anderen er door getroffen worden? Wij moeten er in ons leven ernstig rekening mee houden dat ze ook óns kunnen treffen. En als we nu alleen maar zouden geloven in het blinde noodlot en niet in de Goddelijke voorzienigheid dan zou ons leven verteerd worden door angst. Angst voor gebeurtenissen die ons blindelings kunnen overvallen.

Voor wie zou ik vrezen?

Maar wanneer het licht van de Goddelijke voorzienigheid eenmaal de vrome mens toegestraald heeft, dan wordt hij niet slechts van de uiterste angst en van de vrees, waardoor hij tevoren gedrukt werd, maar van elke zorg verlicht en bevrijd". Hij durft zich "onbekommerd aan God toe vertrouwen". Wat is zijn troost? "Dat hij inziet, dat de hemelse Vader alles zo door Zijn wijsheid bestuurt, dat niet voorvalt dan naar Zijn beschikking". Hij leeft onder de vaderlijke bescherming Gods. Hij is aan de zorg van de engelen toevertrouwd. Hij zal niet vrezen voor de schrik van de nacht, voor de pijn die des daags vliegt, voor de pestilentie die in de donkerheid wandelt, voor het verderf dat op de middag verwoest. Aldus de dichter van Psalm 91. En David, de dichter van Psalm 27, belijdt zijn rust in God en zingt ervan: De HEERE is mijn licht en mijn heil, voor wie zou ik vrezen? Die geloven in de voorzienigheid Gods hebben reden om zich te troosten: Want evenals het het werk van de Heere is om de woede van de duivel en de ganse bende der goddelozen te wapenen en te wonden en te sturen, waarheen Hij wil, zo is het ook Zijn werk de maat en de grens vast te stellen, opdat ze niet naar hun lust, al te losbandig zouden omspringen".

Twee voorbeelden: Ten eerste: de apostel schrijft aan de Thessalonicenzen, dat hij tot hen wilde komen maar dat de sátan hem dat heeft belet, 1 Thess. 2: 18. Maar in het laatste hoofdstuk van de eerste brief aan Korinthe schrijft hij: Ik wil u nu niet zien in 't voorbijgaan, maar ik hoop enige tijd bij u te blijven, indien het de Héere zal toelaten. Dat wil zeggen dat hij de oppermacht in het leiden van zijn reizen niet aan de duivel maar aan de Heere toeschrijft. God is Rechter. Van Zijn toelating hangt alles af. De Satan kan niets bereiken dan door Gods wil, "wat hij ook op touw zet".

Een tweede voorbeeld. In Psalm 31: 16, belijdt David de voorzienigheid Gods met deze woorden: "Mijne tijden zijn in Uw hand". Hij gebruikt met nadruk het meer-

voud: tijden. "Hij had ook kunnen zeggen: de lóóp van het leven of: de tijd, in het enkelvoud; maar door het woord tijden wil hij uitdrukken, dat, hoe onstandvastig de toestand der mensen ook is, toch de wisselingen, die af en toe plaatsvinden, van Godswege worden bestuurd".

Conclusie: wanneer men dit alles in overweging neemt, zal men gemakkelijk inzien dat het toppunt van alle ellende gelegen is in het niet kennen van de voorzienigheid; maar dat het hoogste geluk gelegen is daarin, dat men haar kent".

Institutie I, XVII, 10, 11.
Ds. L.W. van der Meij.

Het is wèl 7.

De vruchten van onderwerping (1)

Wat zijn de gezegende vruchten en uitwerkingen van deze onderwerping of welk voordeel vloeit er voor de gelovige uit voort, welke verheerlijking van God, wanneer hij in staat is om te denken en te zeggen van alles wat God doet: "Het is wèl"?

Het zou de preek voor hem die haar brengt zeer aangenaam maken, wanneer hij ieder warm kon maken vanuit zijn eigen hart. Maar helaas, we zijn, bij tijden, even neerslachtig, even zwak, even levenloos en ongelovig als u kunt zijn voor wie wij preken. Echter, het is zijn begeerte en gebed, dat God zijn hart zou willen doen nederbuigen tot ieder afzonderlijk en dat mogelijk zijn eigen ziel met die vertroosting zou worden verkwikt, die hij aan anderen zoekt te verschaffen, dat hij kan zeggen: "ik heb geloofd, daarom heb ik gesproken". We leven van hetzelfde voedsel, dat we voor u toebedeelden en God zij geprezen! Hij maakt dat woord dikwijls voor onszelf tot een vertroosting, waarin we hoofdzakelijk de ondersteuning en vertroosting van anderen bedoelen. Welnu, wat zijn de gezegende vruchten en uitwerkingen van deze gezindheid waar mijn tekst van spreekt?

Er zijn vier kwaden die ze voorkomt en evenveel positieve zegeningen die ze voortbrengt. Welke zijn de zonden en kwaden die zij voortkomt en welke komen, wanneer zij de overhand hebben, de Christen duur te staan?

Ten eerste: Zij voorkomt voorbarige gevolgtrekkingen. Zo was dat met Jacob: "Jozef is er niet en Simeon is er niet, nu zult gij Benjamin wegnemen; al deze dingen zijn tegen mij", Gen. 42: 36. Zo was dat met David: "David nu zeide in zijn hart: Nu zal ik een der dagen door Sauls hand omkomen", 1 Sam. 27: 1. En zo was het ook met de Kerk: "Toen zeide ik: mijn Sterkte is vergaan en mijn hoop op de HEERE", Kgl. 3: 18. Ik beschouw alles als verloren. Ik kan niet langer op God wachten; mijn geval is hopeloos. Ik heb geen moed, geen verwachting. Dit is de taal van ongeloof: voorbarige gevolgtrekkingen, die opkomen uit een louter kijken naar tweede oorzaken, zonder Gods belofte-woord en Zijn getrouwheid in rekening te brengen, terwijl Hij van één Geest is, steeds de oogmerken van eeuwigdurende liefde jegens Zijn Kerk en volk volgende, ook al bezet deze gedachte niet altijd hun harten, zie Jes. 49: 16: "Zie", zegt God, "Ik heb u in de beide handpalmen gegraveerd; uw muren zijn steeds voor mij". Ik zie uw vervallen muren. Ik heb het plan van mijn eigen genade nog in Mijn oog. Mijn hart is niet ver van u. Hoe troosteloos uw omstandigheden ook schijnen te zijn; God zal Zion toch genadig zijn, wanneer de gezette tijd om haar te begunstigen gekomen is.

Daarom lezen we van hem die gelooft, dat hij zich niet haast. "Wie gelooft, die zal niet haasten", Jes. 28: 16. Hij is niet dadelijk ten einde raad, wanneer een gunstbewijs uitgesteld wordt, waar vaak om is gevraagd en waar lang naar is uitgezien. Hij is het beeld van iemand die zich in groot gevaar bevindt zonder enige zekere, beproefde middelen, waardoor hij zou kunnen ontkomen. Hij probeert deze weg en die weg, vindt nergens veiligheid, en, aan redding wanhopend, maakt hij alle mogelijke haast om de plaats waar hij op het ogenblik is te verlaten, hoewel hij niet kan vertellen, waar hij het beter zal hebben. De Christen doet zo niet, wiens hoop en toevlucht de HEERE is. Hij wacht op de tijd van genade. Kunt u zich niet gemakkelijk voorstellen, wanneer het uitstel van een genadeweldaad voor u nuttig is geweest? God is niet alleen bezig de

genade voor u te bewaren, maar ook om uw hart voor de genade te bereiden. "En daarom zal de HEERE wachten, opdat Hij u genadig zij, en daarom zal Hij verhoogd worden, opdat Hij Zich over ulieden ontferme. Want de HEERE is een God des gericht; welgelukzalig zijn die allen, die Hem verwachten", Jes. 30 : 18. Wanneer zij eerder gekomen was, zou ze in uw nadeel zijn veranderd, niet tot uw werkelijk voordeel zijn.

Kunt u zich niet te binnen brengen hoe zeer nabij Gods genadeweldaden waren, toen uw eigen hart en verwachtingen zeer gedrukt waren? "Ten tijde des avonds zal het licht wezen", Zach. 14 : 7. Wanneer duisternis wordt verwacht komt er licht. Kunt u niet terugzien en de getrouwheid opmerken zowel in het zenden van de roede als in het wegnemen ervan? Het kruis, dat we bevend ontmoetten, hebben we het niet gekust, toen het weggenomen werd? Wat de beproeving veroorzaakte was het middel voor een onvoorziene bewijding. "Doch God", zeide Jozef, "heeft mij voor uw aangezicht heengezonden om u een overblijfsel te stellen op de aarde, en om mij bij het leven te behouden door een grote verlossing", Gen. 45 : 7. Toch is dit de zoon Jozef, om wiens veronderstelde dood Jacob weigerde getroost te wezen. Maar dit alles te geloven stilt de stormen en oprijzende hartstochten van de ziel geheel, wanneer zij op het punt staat te gaan murmureren, en voorkomt deze voorbarige en haastige gevolgtrekkingen jegens God en de wegen van Zijn voorzienigheid.

Ten tweede. Zij voorkomt zondige twijfelingen. Zo lezen we van Abraham: "En hij heeft aan de belofte Gods niet getwijfeld door ongeloof, maar is gesterkt geweest in het geloof, gevende God de eer", Rom. 4 : 20. Let er op, ongeloof ligt op de bodem van al onze twijfelingen. Het is niet Gods belofte die faalt, het is ons ongeloof. We verliezen ons zicht op de belofte en houden die op een afstand. Dat brengt ons aan het twijfelen. Misschien is er enige bijzondere voorzienigheid, waar we dikwijls om hebben gebeden. God heeft onze hoop gevoed door de daden van Zijn voorzienigheid. We hebben de vruchten van onze gebeden en alle dingen gaan in overeenstemming met onze wens voort. Het is dan gemakkelijk te geloven. Maar, zie, wanneer elke weg een herhaling scheen te zijn, vermindert God ze en neemt Hij ze plotseling weg. Hij slaat een onverwachte breuk, zoals Hij deed met Uzza, 2 Sam. 6 : 7, en dat op een tijd toen Zijn volk zich met David verheugde voor de ark. Hoe gedragen we ons op zo'n tijd? Ik weet hoe dit me aangrijpt, hoewel ik van anderen betere dingen zou willen hopen. Ik ben geneigd om aan de belofte te twijfelen door ongeloof, over de dingen te twisten en die in mijn eigen gemoed te overwegen in overeenstemming met de zuivere voorschriften van vlees en zinnen, zonder die eerbied en achting voor Gods beloftewoord te hebben, die betamelijk is.

Petrus Datheen 2.

Reeds dadelijk nadat de beslissing van de Overheid van Frankfort bekend geworden was, waren de emigranten begonnen naar een nieuwe woonplaats om te zien. Zij wisten dat hun zowel in Engeland als in Oost-Friesland een toevluchtsoord wachtte. Zij hadden getuigschriften nodig. Daarvoor wendden zij zich tot Frederik III, keurvorst van de Paltz. Deze vorst, wiens naam ook in Oost-Friesland een goede klank had vanwege zijn godsvrucht en strikte onpartijdigheid droeg de Gereformeerden een warm hart toe.

Dr. Ruys schrijft op blz. 47 van zijn proefschrift o.a.:

"In de geschiedenis der Gereformeerde Kerken heeft deze keurvorst een gewichtige plaats bekleed en het is op zijn last geweest, dat Zacharias Ursinus en Caspar Olevianus de Heidelbergse Catechismus hebben opgesteld. Geen wonder dan ook, dat hij gaarne bereid was de Frankfortse emigranten met raad en daad ter zijde te staan en hun, voorzover zij dit wensten, aanbevelingsbrieven naar elders te verstrekken. Maar zijn sympathie voor hen ging nog verder: wetend, dat buiten zijn rijk nog veel tegenspoed het deel der pelgrims worden kon, stond hij hen toe zich binnen zijn gebied metterwoon te ves-

tigen en wees hun daartoe als verblijfplaats het Frankenthaler klooster aan. En van dit aanbod heeft Datheen en een zestig-tal families met hem een dankbaar gebruik gemaakt." (.....) "De 13de juni 1562 werd het daartoe nodige verdrag ondertekend, waarbij aan de vreemdelingen, behoudens aansluiting aan de Paltzische Kerkenordening en in bepaalde gevallen onderwerping aan het toezicht van de Heidelbergse "Kirchenrath", algehele vrijheid van de uitoefening hunner religie werd toegestaan. Petrus Datheus was van de Capitulatie de eerste ondertekenaar.

Zo was dan de vluchtelingenkerk te Frankenthal gesticht en daarmee tegelijk een nieuwe periode van Datheen's leven begonnen; een periode, waarvan de geschiedenis ons helaas slechts weinig verhaalt en die toch een der belangrijkste uit zijn gehele leven geworden is: de berijming der Psalmen, de vertaling van de Heidelbergse Catechismus en de bewerking der Liturgie zagen immers alle in dit tijdperk zijns levens het licht."

Dr. Ruys gaat dan schrijven over Datheen's werkzaamheid te Frankenthal en zegt dan eerst het volgende:

"De vluchtelingenkerk te Frankenthal, hoe klein ook begonnen, nam alras in betekenis toe. Van alle zijden, maar vooral uit de Zuidelijke Nederlanden, stroomden de Gereformeerden erheen en weldra werd het kleine Frankenthal, eens de rustige verblijfplaats der monniken, een der brandpunten van het Calvinistisch leven. Van deze vluchtelingenkerk nu was ongetwijfeld Datheen de voornaamste predikant. Wel kreeg hij na enige jaren een verdienstelijke ambtgenoot in Gaspar van der Heijden, maar het feit, dat hij gedurende lange tijd de lasten van het ambt geheel alleen had moeten dragen en zich daarbij de liefde en trouw van al zijn geloofsgenoten had weten te verwerven, deed hem ook in later jaren inter pares facile primus blijven. En naast dit vertrouwen, dat Datheen in zijn gemeente genoot, stond de sympathie, die hij van de keurvorst mocht ondervinden, een sympathie, die weldra zó toenam, dat hij door Frederik in de kring van diens hoftheologen werd opgenomen en later zelfs tot zijn hofprediker werd benoemd."

De betrekkelijke rust, die Datheen te Frankenthal genoot, is zeer bevorderlijk geweest om zijn talenten als schrijver aan het licht te brengen. Zijn belangrijkste geschriften verschenen bijna alle in het tijdvak 1562-1566. Hij beschreef de lotgevallen van zijn gemeente te Frankfort, zorgde voor de bewerking van de liturgie, de vertaling van de Heidelbergse Catechismus en de berijming van de psalmbundel. Hij schreef in die tijd ook brieven aan bekende theologen elders, waarvan er nog drie bekend zijn.

Datheen heeft in 1566 in opdracht van de keurvorst Zwitserland bezocht om met de evangelische steden aldaar de belangen van de kerken te gaan bespreken.

In het najaar van 1566 was hij in de Nederlanden werkzaam, in hoofdzaak in de Zuidelijke Nederlanden. In Vlaanderen lag de hartader van het Calvinistisch leven.

Dr. Ruys schrijft als volgt:

"Inderdaad, de band tussen Noord- en Zuid-Nederland was in die dagen nog uitermate hecht, en naast de eenheid van taal en de eenheid van regering, was het vooral ook de eenheid van godsdienst geweest, waardoor die hechte band was gesmeed. Maar toch, toen eenmaal het Calvinisme ook in de Nederlanden zijn intrede gedaan had, vond het aanvankelijk in Zuid-Nederland een vruchtbaarder bodem, dan in de Noordelijke gewesten. De nauwere betrekkingen, speciaal de handelsrelaties, waarin de Zuidelijke Nederlanden tot de landen der Reformatie stonden, brachten de bevolking spoediger in kennis met de Reformatorische denkbeelden: en het meer spontane, voor indrukken zo ontvankelijke gemoed van Vlaanderen's bewoners deed hen met sterker enthousiasme de nieuwe beginselen omhelzen, dan hun meer nuchtere en kalmere Noordelijke burens zulks deden. Niettegenstaande dan ook het feit, dat de tegenstand der Roomse kerk, die van uit Spanje werd geleid, in het Zuiden dadelijk veel krachtiger en overmoediger optrad, dan in het Noorden; niettegenstaande, dat galg, brandstapel en schavot naast de pijnbank de

wapenen waren, waarmee de Calvinisten werden bestreden, kwam het Protestantisme er reeds spoedig tot ongekende bloei, zodat in Vlaanderen bewaarheid werd, dat de palm juist opgroeit onder de druk. Het bloed der martelaren werd ook hier het zaad der kerk.

Zo nam het Calvinisme, hoezeer ook bestreden door de plakaten des konings en door de dienaren van Rome's kerk, in Vlaanderen steeds meer en meer in kracht en betekenis toe, totdat het jaar 1566 aanbrak, het jaar, dat om zijn grootste gebeurtenissen van verstrekkende betekenis in de historie-annalen als het "wonderjaar" staat opgetekend: het jaar van de hagepreken en de beeldenstorm!" Met de hagepreken zijn ook de grote troebelen en zwarigheden in de Nederlanden begonnen. "Met het houden der hagepreken", aldus dr. Ruys op blz. 59 van zijn proefschrift, "toch trad het Calvinisme, dat tot dusverre slechts in het verborgen beleden was, voor 't eerst in het publiek op en werd daardoor de tegenstand van Roomse zijde geprikkeld! Niet zelden werden dan ook de vreedzame godsdienstoefeningen wreed verstoord door een gewapende overval van de krijgsknechten van koning Philips. Zo begon langzamerhand de plaats, waar de hagepreek zou gehouden worden op een versterkt legerkamp te gelijken, zoals ons o.a. blijkt uit de beschrijving van zulk een bijeenkomst, de 22ste juli buiten Gent gehouden."

We nemen die beschrijving hier niet over, maar luisteren naar wat dr. Ruys verder zegt:

"Deze openbare godsdienstoefeningen nu, gehouden tegen het bevel des konings in, deden de vervolgingen weldra in hevigheid toenemen en de wederzijdse verhoudingen werden door dat alles al meer en meer gespannen. Geen wonder, dat de verbittering der Protestanten zich ten slotte uitte in een daad van geweld: het vernielen der beelden in de Roomse kerkgebouwen. Zeker, ook door ons wordt het betreurd, dat door dit gewelddadig optreden veel kunstschaten der middeleeuwen verloren zijn gegaan; ook wij, Protestanten, keuren het af, dat dit verwijderen der beelden met plundering en brandstichting is gepaard gegaan. Maar evenmin wordt bij de beoordeling van deze daad door ons uit het oog verloren, dat niet in de eerste plaats vernielzucht of haat tegen de Roomsen, maar de Godonterende afgoderij, die met die beelden bedreven werd, de stoot er toe gegeven heeft."

Het staat vast dat Datheen niet tot de beeldenstorm heeft aanzet. Hij werd in 1566 o.a. beroepen door de gemeenten van Antwerpen, Brussel, Gent en Brugge. Dr. Ruys vertelt over wat Datheen in verschillende plaatsen heeft gedaan. Dit is in het Gentse en het Vlaamse kroniekboek beschreven. Dr. Ruys schrijft ook een en ander over de toestand in de Zuidelijke Nederlanden op staatkundig en godsdienstig gebied. De naam van Datheen komt meermalen naar voren. Op blz. 71 zegt dr. Ruys o.a.: "Te Antwerpen — een der eerste steden, die door hem bezocht werd — heeft hij kennis gemaakt met de Prins van Oranje en in diens handen de eed van gehoorzaamheid afgelegd. Weinig zal hij toen vermoed hebben, met deze later in een ernstige twist te zullen geraken." (.....) "Zo was dan Datheen's arbeid in de Zuidelijke Nederlanden in het najaar van 1566 inderdaad zeer inspannend geweest." Hij heeft veel plaatsen bezocht om er te prediken, maar ook om geld in te zamelen voor aan te werven troepen. Dat was geen ambtelijke arbeid. Maar in die dagen lagen de politieke en kerkelijke verhoudingen zeer nauw dooreengestrengeld." We lezen in het proefschrift over het gewapend verzet, dat op niets uitliep.

"Ook voor Datheen", zo schrijft dr. Ruys, "was er thans geen reden meer in het vaderland te blijven. De kerken der Gereformeerden toch werden allerwege gesloten en de uitoefening van hun godsdienst werd verboden. En waar Datheen's eigenlijke arbeidsveld elders lag, n.l. in de Paltz, en hij slechts tijdelijk met goedvinden van de Keurvorst naar Vlaanderen was gekomen, vertrok ook hij tenslotte uit Amsterdam, om zich opnieuw te Frankenthal te vestigen. Dat Datheen verstandig gedaan heeft de

vaderlandse bodem te verlaten blijkt wel duidelijk uit het feit, dat de Landvoogdes, verbitterd door al het voorgevallene, een prijs uitloofde voor wie hem levend zou overleveren. Als grond voor dit banvonniss werd o.m. opgegeven dat een zekere hopman Jan Denys, die te Oosterweel gevangen was genomen, op de pijnbank zou hebben beleden, dat hij door Datheen tot het opnemen der wapenen was aangezet." De juiste datum van zijn vertrek is onbekend. Waarschijnlijk zal het april of mei zijn geweest.

B.

Pinksterappèl op D.V. 23 mei a.s.

Het thema van deze dag zal zijn: "Tot vrijheid geroepen, van slaaf tot kind".

De twee deelthema's zullen zijn:

- Werken van het vlees (Gal. 5 : 19-21).
- Vrucht van de Geest (Gal. 5 : 22-26).

In de middagbijeenkomst zal Ds. J. van Amstel uit Ede het eerste deelthema bespreken. De heer Joh. Frinsel, werkzaam bij de vereniging tot Heil des Volks zal vanuit de praktijk van de hulpverlening iets vertellen over het slaaf-zijn.

's Avonds hoopt Ds. J.H. van Dijk uit Doornspijk te spreken over het tweede deelthema. Ds. T.M. Hofman zal de appèldag met ons openen, het slotwoord zal gesproken worden door Ds. A.K. Wallet. De muzikale omlijsting van het Pinksterappèl zal verzorgd worden door een jongerenkoor, een organist en trompettisten. Ook willen we veel met elkaar zingen.

Aanvangstijden: 's middags om 14.30 uur, 's avonds om 19.00 uur. Sluiting avondbijeenkomst om ± 20.30 uur.

Plaats: De Nederlands Hervormde Grote Kerk, Kerkstraat te Weesp.

In het verenigingsgebouw tegenover de kerk zijn tegen betaling consumpties verkrijgbaar. De jeugdvereniging "De Kandelaar" te Ouderkerk a.d. Amstel organiseert dit jeugdappèl en hoopt dat velen komen en dat het een fijne, gezegende dag mag worden!

Voor de jeugd

Nehemia 54

"Daartoe heb ik ook aan het werk dezes muurs verbeterd, en wij hebben geen land gekocht; en al mijn jongens zijn aldaar verzameld geweest tot het werk. Ook zijn er van de Joden en van de overheden honderd en vijftig man, en die van de heidenen, die rondom ons zijn, tot ons kwamen, aan mijn tafel geweest.

En wat voor één dag bereid werd, was een os en zes uitgelezene schapen; ook werden mij vogels bereid, en binnen tien dagen van allen wijn zeer veel; nog heb ik bij dezen het brood des landvoogds niet gezocht, omdat de dienstbaarheid zwaar was over dit volk."

Neh. 5 : 16-18.

Beste jongelui!

Nehemia gaat voort om zijn geschiedenis te beschrijven. Hij werd daarbij, zo als al meer is opgemerkt, gedreven door de Heilige Geest. We hebben dus met heilige schrift te doen. Mensen die door de Heilige Geest gedreven zijn, zijn heilige schrijvers. En heilige schrijvers leveren heilige geschriften. Heilige geschriften dienen door ons met een heilig oogmerk gelezen te worden. Zij bedoelen, van God uit gezien, niets anders dan het heil van zondaren. Of door ons de heilige geschriften, die van de Heiland getuigen, zó door ons altijd ter hand genomen worden, laat ik als een vraag aan de lezers achter. Een vraag, waar men maar niet al te gauw over heen moet lezen. Want dat gebeurt zo gemakkelijk. We hebben een verduisterd verstand van nature. We zoeken daar achter weg te schuilen. En als we met ons verduisterd verstand niet begrijpen wat er in die heilige geschriften staat, dan geven we de schuld daarvan aan die heilige geschriften. Het is zó moeilijk. Ik begrijp er toch niets van! We hebben dan daardoor een excuus gevonden, naar we menen, om ons van het lezen maar ontslagen te achten. Dat is natuurlijk puur zelfbedrog en eigenlijk een de

schuld geven aan God, Die zó goed is, dat Hij ons de bijbel gegeven heeft, die van Hem en de weg der zaligheid een duidelijk getuigenis aflegt.

Het zou ons ten deze passen, niet om God de schuld te geven van het moeilijk verstaan van de bijbel, maar veeleer ons zelf. Om dan van de Heere te vragen of het Hem zou mogen behagen, om ons verstand te geven met Zijn licht bestraald. Wanneer we met zulk een verstand Gods Woord lezen mogen, dan worden er ongekende dingen in ontmoet. Dingen die tot lering strekken voor elke lezer op weg naar de eeuwigheid.

Wat zou het een voorrecht wezen, als we zo naar het vervolg van het verhaal van Nehemia zouden mogen luisteren.

We hebben de vorige keer vernomen wat hij niet gedaan heeft, uit oorzaak van de vreze Gods, die in zijn hart was.

De vreze Gods was niet in zijn mond. Want als het alleen maar in de mond zit kunnen we het lang uit houden. We zijn dan in werkelijkheid niets anders dan zeer vrome lieden voor de ogen der mensen, doch in werkelijkheid voor God grote huichelaren. Een mens moet overal maar weer aan ontdekt worden. En daar elk mens een wonderlijk schepsel is, moeten Gods kinderen zich zelf er nog op betrappen, dat de huichelarij bij hen ook niet dood is. De vreze Gods haat het kwade. Het weet heel goed wat het niet moet - mag doen. En als men dan toch doet wat men niet mag doen, dan handelt men in strijd met de wil des Heeren. Te meer als men dan onder dit alles met een schijn van recht zich nog op de been zoekt te houden. Ik denk, om een voorbeeld te noemen, aan David. Hij wist heel goed dat hij geen overspel bedrijven mocht. Hij wist ook heel goed dat hij niemand, en zeker niet op een arglistige manier ter dood brengen mocht. En toch deed hij beide dingen. En om zich overeind te houden, schreef hij zijn grote misdaden toe aan de gang der gebeurtenissen, en leefde hij voor de mensen alsof door hem het minste kwaad niet was bedreven. Dit duurde totdat Nathan tot hem kwam, en hem aan de weet bracht, dat hij een grote zondaar was. Als dit, menselijk gesproken, niet zou zijn gebeurd, dan zou David rustig hebben doorgeleefd. Toen hij eerlijk in de schuld kwam, werd hem zijn schuld vergeven. Zo is God. Ja, zó is God: Wie zijn zonden belijdt en laat, die zal vergiffenis ontvangen.

Kennen jullie ook zó God? Dat is dan tot bevordering van de "vreze Gods".

De vreze Gods kan ook omschreven worden als "liefde tot de geboden Gods."

We hoorden wat Nehemia *niet* deed "om der vreze Gods wil".

Hij gaat in het vervolg verhalen wat hij *wel* deed, uit oorzaak van dezelfde vreze Gods. Want de geboden van God hebben altijd twee kanten. De ene kant zegt ons wat *verboden* is, wat dus niet gedaan mag worden, de andere kant zegt ons wat *geboden* is, wat dus wel gedaan moet worden.

Nehemia had zich niet verrijkt. Hij had zichzelf niet gezocht, al had hij daar als landvoogd het recht en de mogelijkheid toe. Hij deed het tegendeel. Zijn leven kenmerkte zich niet door nemen, maar door geven.

Nemen en geven! De wereldwijsheid zegt, dat moet je maar een beetje zien te vermengen. Het leven, zegt men dan, bestaat uit geven en nemen. Alles op zijn tijd.

In de praktijk ligt het meestal zo, dat we meer met het nemen op hebben dan met het geven. O zeker, we hebben het wel eens gehoord dat het zaliger is te geven dan te ontvangen, doch dat is dan een goed recept voor een ander. Nemen! Nemen, krijgen wat je krijgen kan, daar word je rijker van. En wie wil er niet rijk worden? Doch die rijk willen worden, vallen in velerlei verzoeken en in de strik des duivels. Hij voor-spelde het Eva en zij geloofde hem en het werd haar ondergang. Eva, op haar beurt, liet het ook Adam weten, en hij geloofde haar, en het werd ook zijn ondergang. Ja, het werd de ondergang van het ganse menselijke geslacht. Denk er maar eens over na.

Nehemia heeft gegeven. Hij zegt dat duidelijk in de verzen 16-18. Niet om zichzelf eens in het zonnetje te zetten, om op zichzelf de

aandacht te vestigen. Zo kan het natuurlijk ook. Denk maar aan de farizeërs. Zij gaven tienden van alles wat zij bezaten. Zij deden dit echter niet vanuit de vreze Gods, maar uit oorzaak van liefde tot zichzelf. Om van de mensen gezien te worden. Als het zó gebeurt, heeft het voor God natuurlijk niet de minste waarde.

Nehemia mocht het doen uit oorzaak van de vreze Gods. Als het zo gebeurt is het een reine zaak. Des HEEREN vrees is rein..... Jullie kennen dat vers wel, neem ik aan. Of niet? Leer het dan maar. God kan het gebruiken en je kunt er gemak van hebben.

Nehemia begint met te zeggen, wat hij zelf gedaan heeft. "Daartoe heb ik ook aan het werk dezes muurs verbeterd". Anderen hebben de handen uit de mouwen gestoken. Nehemia zegt: Ik ook. Ik heb niet met mijn handen in mijn zak gestaan, om een ander het werk te laten doen. Neen, ik heb ook mee gedaan. "En wij hebben geen land gekocht". Als hij over "wij" spreekt, dan bedoelt hij daarmee zijn broederen, degenen die met hem geroepen waren om leiding te geven. In het vervolg spreekt hij over "mijne jongens". Dat waren jonge mensen. Als ik het zo lees: "mijne jongens", dan komt daar de liefde tot de jeugd mij in tegen. "Mijne jongens". Hij hield van deze jongens. Zij volgden zijn voetstappen. Hij gaf het goede voorbeeld. En goed voorbeeld deed goed volgen.

Hier ligt, tussen de regels door, natuurlijk wel een lesje voor leiders van het volk, en ook van de jeugd. Ja, met name, ook van de jeugd. Leiders dienen goede voorbeelden te zijn. Dat werkt aanstekelijk. Het tegendeel werkt afstotelijk.

Wij willen ons niet op één lijn zetten met Nehemia. Wel mogen we zeggen dat die uitdrukking "mijne jongens" ons toch wel aanspreekt. Zo mag ik het graag horen en zien. Dan is er geen afstand, geen generatieverschil, zo als men daar tegenwoordig nog al eens over spreekt. Dan kijkt de dominee niet uit de hoogte op de "jeugd van tegenwoordig neer", en dan kijkt de jeugd ook niet met verachting tegen de leiders op. Er is dan een goede verstandhouding. En dat is altijd een goede zaak.

Als het gaat over land kopen, dan moeten we denken aan een zekere vorm van geldbelegging. Als je veel land had, dan was je rijk en dat bleef altijd zijn waarde behouden. Geld is uiteindelijk maar een betrekkelijk bezit. Een bankbiljet is een waardepapier, terwijl het als papier niet de minste waarde heeft. Het is geen vast goed en daardoor een onzeker goed. Doch land is een vast goed.

Nehemia zegt: Wij hebben dat niet gekocht. Het ging hem niet om aardse goederen. Het ging hem voor en boven alle dingen, om de welstand van het volk. Daar had hij alles voor over, gelijk uit het vervolg wel nader blijken zal.

Voor we echter dit artikel gaan besluiten, wil ik nog wel een opmerking maken. Mogelijk zijn jullie geen landbezitters, maar jullie begrijpen wel wat ik bedoel. Wat is de zaak van het koninkrijk Gods je waard? Denk je altijd en alleen misschien, aan jezelf? Of denk je ook aan de zaak des Heeren? Als ik het zo stel, zit daar natuurlijk wel een stukje praktijk achter. Want men koopt huizen, auto's en allerhande dingen, die men meent nodig te hebben, en als men voor de zaak des Heeren, Jeruzalem, dat is de kerk, aanklopt, dan is men niet thuis.

Een zodanige houding is geen uiting van Gods vrees. Wie de Heere niet vreest, heeft alles te vrezen. Het luistert in de dienst des Heeren allemaal erg nauw. Je kunt geen twee heren dienen. Je kunt niet God dienen en de Mammon. Dat is toch wel duidelijke taal. Neem deze taal ter harte. Want het zijn dan in dit geval geen woorden van Nehemia, maar van Hem, Die meer is dan Nehemia, de Heere Jezus Christus. Daar komen we in dit verband nog wel nader op terug. Denk er maar eens over na. Alles is tot onze lering beschreven.

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

De ontmaskering van de emancipatiegeest,
door Jan Baaijens.

b.v. Uitgeverij "De Banier" - Utrecht.

We missen in dit boek een Voorwoord. We moeten het doen met enkele mededelingen op de achterzijde van de omslag. Daar lezen we:

"In dit boek wordt het moderne emancipatietreven op vele terreinen ontmaskerd. Zowel jongeren als ouderen worden aangesproken. Aan de orde komt ondermeer: vrouwenemancipatie; jeugd en liefde; alternatieve leefvormen, zoals ongehuwd samenwonen; BOM-vrouwen; emancipatie in huwelijk en gezin; geboorteregeling en echtscheiding. Uitvoerig wordt ook ingegaan op de morele strijd tussen de oude en nieuwe moraal (met daarbij de ontwikkelingen in de V.S.). Ook de gevolgen van de seksuele revolutie, de aids-problematiek en de dreigende anti-discriminatie wetgeving worden onder de loupe genomen. Al deze moderne ontwikkelingen worden in dit boek getoetst aan Gods Woord."

Het boek bevat 6 hoofdstukken en wel: 1. Vrouwenemancipatie, 2. Jeugd, liefde en huwelijk, 3. Alternatieve leefvormen, 4. Emancipatie in huwelijk en gezin, 5. De morele strijd, 6. Bezinning en opwekking. Ter informatie willen we van een der hoofdstukken de onderverdelingen noemen en wel van hoofdstuk 4: 4.1. Huwelijk en gezin vóór 1800; 4.2. Revolutionaire ontwikkelingen; 4.3. Traditioneel en modern; 4.4. Afval en revolutie in de zestiger jaren; 4.5. Kinderen van de emancipatierekening; 4.6. Geboortenregeling; 4.6.1. Vrijwillige kinderloosheid; 4.7. Echtscheiding; 4.7.1. Kinderen van de echtscheidingsrekening; 4.8. Serie-monogamie.

De schrijver blijkt veel gelezen te hebben. Dat komt duidelijk uit in de vermelding van bronnen en literatuur. In zijn boek heeft hij veel aangehaald van wat anderen geschreven hebben. Telkens maakt hij zijn opmerkingen en noemt hij zijn bezwaren of getuigt hij van zijn instemming. Daarom is dit boek zeer oriënterend omtrent de onderwerpen die er in aan de orde worden gesteld. Het boek wijst ons op deze terreinen de goede weg, de weg van Gods Woord.

We vragen ons wel af of het boek niet nog meer tot zijn recht had kunnen komen, wanneer Baaijens meer doorlopend eigen gedachten naar voren had gebracht en vanuit dit gezichtspunt instemming had betuigd met of kritiek had uitgeoefend op andere publikaties en zienswijzen.

Dit boek verdient stellig de aandacht van velen, van jonge mensen en ouders, van opvoeders en vele anderen die in deze tijd met deze dingen te maken hebben.

We kunnen niet ingaan op de onderdelen. Daarvoor is het aantal te groot. Maar we willen aan onze lezers niet onthouden wat Baaijens aan het slot schrijft:

"De mensen van de nieuwe moraal zijn de dienst gaan uitmaken in ons moderne vaderland. Dat is duidelijk te merken in allerlei nieuwe ontwikkelingen. Zelfs de leiders en de toonaangevende mensen in ons land gaan zich in toenemende mate op een vijandige wijze richten tegen de orthodoxe christenen. We leven in de tijd van de grote afval. Er gebeuren thans geen vreemde zaken — het is allemaal al in de Bijbel voorzeggd. De satan is ontbonden, en dat slechts voor een kleine tijd (zie Openb. 20 : 3c), daarna zal het einde komen. Dan zullen de hier verdrukte, verachte en gediscrimineerde christenen in de Heere Jezus Christus voor eeuwig mogen overwinnen! De emancipatiegeest (de grote rode draak satanas) zal dan met al zijn onderdanen een eeuwige ondergang moeten gaan lijden. In Openb. 12 : 9-12 lezen we: "En de grote draak is geworpen, namelijk de oude slang, welke genaamd wordt duivel en satanas, die de gehele wereld verleidt, hij is, zeg ik, geworpen op de aarde; en zijn engelen zijn met hem geworpen. En ik hoorde een grote stem, zeggende in de hemel: Nu is de zaligheid, en de kracht, en het koninkrijk geworden onzes Gods; en de macht van Zijn Christus; want de verklager van onze broederen, die hen verklaagde voor onze God dag

en nacht, is nederge worpen. En zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam, en door het woord van hun getuigenis, en zij hebben hun leven niet liefgehad tot de dood toe. Hierom bedrijft vreugde, gij hemelen, en gij, die daarin woont. Wee degenen, die de aarde en de zee bewonen, want de duivel is tot u afgekomen, en heeft grote toorn, wetende, dat hij een kleine tijd heeft". Voor ons gelden de woorden in 1 Petr. 4 : 7: "En het einde van alle dingen is nabij; zijt dan nuchter, en waakt in de gebeden!" De emancipatieweg leidt naar het eeuwige verderf. Onafhankelijk van God en bevrijd van het gezag van Zijn Woord te willen te zijn, dat betekent ook zonder God in de wereld te zijn. Dat is het ergste wat iemand kan overkomen. De weg naar God toe is de weg van minder worden in jezelf, terwijl de Heere de hoogste plaats in je leven krijgt. Dan mag je in volledige onafhankelijkheid van God leven, gebonden aan Zijn Woord en bevrijd van de overheersing van zonde en satan. Dan zul je je niet (meer) laten leiden door de emancipatiegeest en tegen de stroom van de massa in gaan roeien. Dan mag je door Gods genade op weg zijn naar een eeuwige bevrijding. Geef daarom de strijd niet op. Christenen, de strijd zal blijven, maar de overwinning is zeker!"

Voor ons toch nog onverwacht nam de HEERE op Zijn tijd in heerlijkheid op Zijn knecht, mijn innig geliefde man, onze zorgzame vader en grootvader, broer, zwager en oom

HENDRIK VAN LEEUWEN
emeritus-predikant van de Chr. Ger. Kerk van Elburg

op de leeftijd van bijna 82 jaar.

Driebergen: M. van Leeuwen - van Rookhuijzen.

Slidrecht: W. van Leeuwen.
G.M. van Leeuwen - Takkebos.
Harry en Karla, Frits, Marianne, Lydia, Karel.

Zwijndrecht: J.A. van Leeuwen.
P. van Leeuwen - de Romph.
Harry, Jan, Hans, Joke, Maarten, Nelleke.

Woerden: L.C. van der Heiden - van Leeuwen.
B. van der Heiden.
Hendrik Jan, Annemarie.

Bodegraven: H. van Leeuwen.
J.A.B. van Leeuwen - Peters
Jan, Matthijs, André, Annelies, Roland.

Culemborg: Joh. van Leeuwen.
A.M. van Leeuwen - van der Lee.
Erik, Els, Jan.

Urk: P. van Leeuwen.
J. van Leeuwen - Schenk.
Harry, Teun, Maria.

Elburg: G.J. van Leeuwen.
A.P. van Leeuwen - van den Noort.
Marita, Tanneke, Laura, Erna.

Driebergen: C. van Leeuwen.

Driebergen: Anneke van Haarlem.

Driebergen: Jan Doornenbal.

en verdere familie.

Driebergen, 4 mei 1988.
Horstlaan 55.

De begrafenis heeft 7 mei j.l. te Driebergen plaatsgehad.

Tot zover de schrijver. Hierboven is sprake van volledige onafhankelijkheid van God. Baaijens zal bedoelen volkomen afhankelijkheid van God.

Het boek telt 254 blz. en kost f 24,75. B.

"Zalig zijn de doden, die in de Heere sterven".

De kerkeraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Driebergen deelt u mede, dat de Koning der Kerk in Zijn heerlijkheid heeft opgenomen onze geliefde broeder

ds. HENDRIK VAN LEEUWEN

We gedenken met dankbaarheid aan zijn ambtelijke arbeid, die hij na zijn emeritering in de gemeente van Driebergen heeft verricht.

De Heere geve mevrouw en de kinderen Van Leeuwen Zijn ondersteunende en vertroostende genade.

Namens de kerkeraad

ds. P. van Zonneveld, praeses,
P. C. Bos, scriba.

Groot formaat HUISBIJBEL

Heldere, duidelijk leesbare letter, groot formaat 18,5 x 28 cm, zuivere Statenvertaling.

Kunstleer, kleursnee,
nr G 3 f 62,50

Idem met Psalmen en Formulieren, G4 f 95,--

In leer, met koperen sloten, G6 f 235,--

Familieregister en kerke-raadsopdracht worden op aanvraag meegeleverd.

Te bestellen bij de boekhandel, of de

**GEREFORMEERDE
BIJBELSTICHTING**

ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT

Wel eens op
TEXEL
geweest?

Beslist de moeite waard.
Bos, duinen, zee, vogelbroedplaatsen, visgelegenheden, etc., en ... rust.

U kunt op
'DE VERRASSING'
gebruik maken van

volledig pension voor groot en klein.

Prijzen v.a. f 285,- p.w.
Of u kunt kiezen voor een bungalow met alle comfort of sta-caravan.

Voor 60-plussers speciale voor- en naseizoenprijzen.

Vraag vrijblijvend onze kleurenfolder aan.
Tel. 02223-661 of 391.

Volledig pension aangeboden in het landelijk dorp Kesteren in de Betuwe, 3 km. van Rhenen.

**PENSION
DE PEEL**

Familie Khulvers,
Boveneindsestraat 14,
4041 EJ Kesteren,
tel. 08886-1687

**WESTKAPELLE
TE HUUR**

Vakantiehuis en luxe stacaravan op zeer mooi en rustig plekje op boerderij bij het strand.
Tel. 01187 - 1441.

SLAPELOZE NACHTEN?

Onze plantaardige zenuwtabletjes werken rustgevend en kalmerend, bevorderen een goede nachtrust en versterken het zenuwgestel! Kuur voor een maand 20,-

**DROGISTERIJ
SUNNING**

Barneveldsestraat 5, 2011 WL Haarlem
Tel. 023-31 28 82 b.g.g. 32 46 06
Postbank 190609

STICHTING
REFORMATORISCHE
HULPAKTIE
WOORD EN DAAD

HELP EEN KIND MET:

- voedsel en kleding in acute noodsituatie van nu
- onderwijs om op eigen benen te staan voor straks
- bijbelse boodschap die tot zegen kan zijn voor altijd

FINANCIËLE ADOPTIE v.a. f 37,50 p.m

Informatie wordt op aanvraag toegezonden.

**WOORD
DAAD**

Postbus 560.
4200 AN Gorinchem
Telefoon 01830 - 24288
Postbank 30.20.900
ABN 50.98.11.566